

Мони Алмалех. Офнаимите. – В: Архангелите в Библията. „Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, София, 2013. 160 с. 72-81.
ISBN 978-954-322-571-2

Разроените имена и йерархии на ангели и архангели са плод на мистични медитации. Мистицизмът е вид коментар на Стария и Новия завет, коментар, който не може да има доказателствена сила и е ясен само за своя автор. Канонични и апокрифни мистици в юдаизма, християнството и исляма изграждат ангелски йерархии и ни снабдяват с имена на архангели. И теософите не остават безразлични към темата. Но какво пише за тези тайнствени същества в обекта на всички коментари – Библията?

Тази книга може да се сравни с пиене на вода от извора. Тя дава отговор на въпросите с методите на научния подход. Авторът декодира ивритските названия на различните ангели според термините в Стария завет. Разкритията за ивритската езикова картина на света разширяват познанието ни за качествата и същността на архангелите. Със същия метод са разгледани и падналите ангели. Коментират се редица мнения от мистицизма и от академичната библеистика, както и някои заблуди, наслонени през вековете.

Научните методи на автора дават резултати, които успешно съперничат на мистичните медитации. В ерата на жажда за духовност текстът на „Архангелите в Библията“ дава стабилност и доказуемост.

Авторът изказва специална благодарност за предоставения снимков материал на доц. Тома Томов и проф. Мирослав Дачев.

На корицата:

Архангел Гавраил – стенопис на левия купол в храм „Света София“, Истанбул.

Снимка: Мирослав Дачев, личен архив.

© Мони Ешуа Алмалех, 2013

© Радослав Радославов Маринов, художник, 2013

© Елисавета Тодорова Илчева, художествено оформление, 2013

© Българска академия на науките, Институт за български език

„Проф. Любомир Андрейчин“, 2013

© Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 2013

ISBN 978-954-322-571-2

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“

МОНИ АЛМАЛЕХ

АРХАНГЕЛИТЕ В БИБЛИЯТА

СОФИЯ • 2013

АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО
„Проф. МАРИН ДРИНОВ“

BULGARIAN AKADEMY OF SCIENCES
INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE "PROF. LYUBOMIR ANDREICHIN"

MONY ALMALECH

ARCHANGELS IN THE BIBLE

SOFIA • 2013
PROF. MARIN DRINOV ACADEMIC PUBLISHING HOUSE

МОНИ АЛМАЛЕХ

АРХАНГЕЛИТЕ В БИБЛИЯТА

АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО
„Проф. МАРИН ДРИНОВ“

СЪДЪРЖАНИЕ

АРХАНГЕЛИТЕ	7	Офанимите	73
Някои признаци на архангелите	11	Огънят и офанимите	77
Ангелите в юдаизма	14	Херувимите	83
Терминът архангел, имената на архангелите ..	15	Прилики и разлики със Серафимите	84
Метатрон и „Божии войнства“	16	Серафимите вариант на херувимите ли са?	88
 ПЪРВА ГЛАВА		Херувимите в Храма са в Светая-Светих, която	
АРХАНГЕЛИ, ЧИИТО ИМЕНА СА		е „слово“ и „разговор“	91
СЪЩЕСТВИТЕЛНИ НАРИЦАТЕЛНИ	19	Серафимите се обвързват със светкавиците и	
Серафимите	21	огъня, а херувимите – с облаците	92
Серафимология	23	Броят на крилата на серафимите, херувимите и	
Серафимите са същества от огън	23	офанимите	95
Серафимите са горителните змии и придружи-		Херувимите и техните описания	98
тели, пазители, охрана, слуги и компания на		Херувими, серафими и другите архангели в	
Единия Бог	25	ISBE	101
Серафимите като змии	25	Мнението на ап. Павел	102
Какъв вид змии са наричани עֲרַפִּימ [сарәф]?	30	 ВТОРА ГЛАВА	
Полите на Господ – уникален контекст за Сера-		АРХАНГЕЛИ, ЧИИТО ИМЕНА СА	
фимите	46	СЪЩЕСТВИТЕЛНИ СОБСТВЕНИ	105
Славата на Господ, Гласът на Господ, Тронът		Михаил	109
на Господ, Серафимите и Исая	49	Гавраил	111
Призоваването на Исая за пророк	50	Рафаил	113
Юдейският мистицизъм и серафимите	53	Уриел	115
Серафимите в християнството	54	Иеремиил	119
Изображения на серафимите в християнството	56	Шалтиел (Салатиил)	123

ТРЕТА ГЛАВА		
ПАДНАЛИТЕ АНГЕЛИ	125	Греховете на Давид и ангелите 143
		Изходът от Египет, Мойсей и ангелът Господен 145
ЧЕТВЪРТА ГЛАВА		
ИНТЕРЕСНИ МНЕНИЯ ЗА АРХАНГЕЛИТЕ	133	БИБЛИОГРАФИЯ 147
ПЕТА ГЛАВА		
УСПЕХ И МОРАЛ: (НЕПО)ГРЕШИМОСТ И		РЕЗЮМЕ НА АНГЛИЙСКИ ЕЗИК 154
(БЕЗ)НАКАЗАНОСТ	141	ДРУГИ КНИГИ ОТ СЪЩИЯ АВТОР 156

ПЪРВА ГЛАВА

АРХАНГЕЛИ, ЧИИТО
ИМЕНА СА СЪЩЕСТВИТЕЛНИ
НАРИЦАТЕЛНИ

„Колелата на
Езекил“ (1836).
Фреска от църквата
„Св. Йоан Кръстител“,
Кратово, Македония

„Колелата на Езекил“.
Гравюра за „Библията
в картини“ (1860).
Художник: Юлиус Шнор
фон Каролсфелд (1794–1872)

ОФАНИМИТЕ

Доста бе казано за офанимите по повод на „Света София“, но все пак е нужно да им се отдели специално място.

Приликата на *офанимите* със *серафимите* е в тяхната уникалност, защото се срещат само при един от пророците.

Архангелите, наречени *офаним* אֲפָרַיִם [офанйим], се назовават само в Езекил. Думата се образува от *колено* אָפֵן [офен]. Те са редом до „живите същества“/„животните“ и до херувими.

В Стих 19 е петото споменаване на „животните“/„живите същества“ חַיִּים [хайот]. Тук са и *офанимите*, преведени на български като „колелата“.

Езекил, 1:19

WTT Ezekiel 1:19

וּבְלִבְתָּ הַחַיִּים יָלְכוּ הָאֲפָרַיִם אֲפָרַיִם וּבְהַנְשָׂא
הַחַיִּים מֵעַל הָאָרֶץ יִשָּׂאוּ הָאֲפָרַיִם:

Библия, 1940 И когато вървяха **живите същества**, и **колелата** вървяха край тях; и когато се издигаха **живите същества** от земята, и **колелата** се издигаха.
Библия, 1992 И когато ходеха **животните**, вървяха и **колелата** до *тях*; а когато **животните** се подигаха от земята, подигаха се и **колелата**.

По-горе бяха дадени цитатите от Езекил, както и дефинициите на офанимите и херувимите като „животни“/„живи същества“, получили в юдейската традиция още една дефиниция – „свещени животни“ קַדְשֹׁת

חַיִּים [хайот ха-кдошот], която да ни напомня, че всички архангели са не само живи, работят заедно със Светия дух, но са и „свещени“.

Пак по-горе стана ясно, че офанимите имат четири крила, което ги отличава от херувимите (две крила) и от серафимите (шест крила).

В своята същност *офанимите* са *колела*, които се движат, въртят се непрекъснато.

Наличието на лице, тяло, ръце и крака ги доближава повече до серафимите.

От стихове 5–11 научаваме, че *животните/живите същества* имат крака, ръце, лица. Още в Езекил, 1:5 ясно е заявено, че *живите същества* „имат човешко подобие“ אָדָם דְּמוּת אָדָם [дмут адам]. Това се препотвърждава в стих 13:

Езекил, 1:13

WTT Ezekiel 1:5

וּמִתּוֹכָהּ דְמוּת אָרְבַּע חַיִּים הָיוּ מִרְאִיָּהוּ דְמוּת אָדָם לְהֵנָּה:

„Estir“ Отсред него се виждаше и **подобие на четири живи същества**. И това беше изгледът им: те имаха **човешко подобие**.

Способността на архангелите да имат човешка форма е ясно изразена, като тук има интересни детайли, които липсват при другите ангели и архангели.

Стих 9 представя много интересни дисиметрии при превод. Скрито от индоевропейския читател ос-

тава наличието на мъж и на жена в „свещените животни“.

В ивритския оригинал са употребени думите *жена* אִשָּׁה [ишà] и *мъж* אִישׁ [иш], докато в преводите те липсват и става дума само за *криле*. Навярно тези думи са една от причините маймонидите да включват в архангелите класът, наречен *ишим*.

Езекил, 1:9

WTT Ezekiel 1:9

חֲבֵרֵת אִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ כְּנִפְיָהֶם לֹא־יִפְּגוּ
בְּלִכְתָּן אִישׁ אֶל־עֵבֶר פָּנָיו יֵלְכוּ:

Библия, 1940 *Крилете* им бяха съединени едно с друго; не се обръщаха като вървяха, всяко вървеше право пред себе си.

Библия, 1991 *Крилете* им бяха съединени едно с друго; не се обръщаха като вървяха, всяко вървеше право пред себе си.

KJV Ezekiel 1:9 Their *wings* were joined one to another; they turned not when they went; they went every one straight forward.

NAU Ezekiel 1:9 their *wings* touched one another; *their faces* did not turn when they moved, each went straight forward.

RST Ezekiel 1:9 и лица у них и *крылья* у них – у всех четырех; крылья их соприкасались одно к другому; во время шествия своего они не оборачивались, а шли каждое по направлению лица своего.

BTP Ezekiel 1:9 *skrzydła* ich mianowicie przylegały wzajemnie do siebie – nie odwracały się, gdy one szły; każda szła prosto przed siebie.

Буквалният превод на стих 9 би гласял така:

„Жена (אִשָּׁה) се присъедини (חֲבֵרֵת) към сестра ѝ/си (אֲחֹתָהּ), крилата им (כְּנִפְיָהֶם) не се обръщаха (לֹא־יִפְּגוּ) в техните походки. (בְּלִכְתָּן) мъжът (אִישׁ) наобратно/отсреща (אֶל־עֵבֶר) с лицето му (פָּנָיו) вървят (יֵלְכוּ).“

Падежното окончание за принадлежност им אֶת на думата *крилата* (כְּנִפְיָהֶם) е в мъжки род, мн.ч., макар че става дума за крилата на *жена* (אִשָּׁה) и *сестра* י (אֲחֹתָהּ). Според правилата за съгласуване в иврит, би трябвало, ако тези крила се отнасят само до жената и сестра ѝ, окончанието на думата за крила да бъде в

женски род мн.ч. Именно в ж.р., мн.ч. е думата *походки* (לִכְתָּן).

„Присъединяването на жената към сестра ѝ“, „мъжът отсреща“, мъжките крила и женските походки са образност, която изчезва във всички преводи.

В стих 9 отсъстват мъж тип-אָדָם [адām] и жена/земя тип-[адамà] אִשָּׁה, т.е. *земя, пръст*, защото [адамà] означава не *жена*, а *земя, пръст*. Присъствието обаче на мъж тип-אִישׁ [иш] и на жена – אִשָּׁה [ишà] налага да се обмисли и наличието на думата *Дух* רוּחַ [rûaḥ] в описанието на живите същества, както и на потенциалното присъствие на двата типа *душа*, типични за мъжа и жената – נֶפֶשׁ [нешамà] и נְשָׁמָה [нѐфеш]. Още в Битие, 2:7 на човека (тип-[адām]) е вдъхната и нѐшамà, и נֶפֶשׁ [нѐфеш] – „вдъхна в ноздрите му жизнено дихание; и човекът стана жива душа“¹⁴.

Битие, 2:7 е важен стих, защото припомня „механиката“ на сътворяване на първия човек.

Битие, 2:7

WTT Genesis 2:7

וַיִּצְרֶה יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם עֹפֶר עֹר־הָאָדָמָה
וַיִּפֹּחַ בְּאַפָּיו נֶשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:

“Estir” И Господ Бог създаде човека от пръст из земята, и вдъхна в ноздрите му жизнено дихание; и човекът стана жива душа.

и вдъхна נֶפֶשׁ [ва-ипàx]

дихание за живот נֶשְׁמַת חַיִּים [нишмàт хайм]

живот חַיִּים [хайм]

жива душа לְנֶפֶשׁ חַיָּה [ле-нѐфеш хайа]

жива חַיָּה [хайа]

Когато Езекил говори за *живите същества/животни* и тяхното *подобие на човека* אָדָם דְמוּת [дмут адām], налице е другата дума за *мъж/човек*, тип-אָדָם [адām]. А терминът *животни* има връзка със сътворението на

¹⁴ По-подробно виж в Алмалех, 2006а: 185–213.

човека, което става причина протестантският превод да е именно *живи същества*, а не *животни*.

Терминът „живи същества“ трябва да съдържа думите *живот* חַיִּים [хайм] или *жива* חַיָּה [хайа]. В Езекил, 1 обаче, те липсват, а като „живи“ е превеждано местоимението *този* הַזֶּה [зе], הַ [ве-] е съюзът и: הַזֶּה הַחַיִּים [дмут хайот ве-зе].

Фактът е, че наличният термин е местоимение, а за тях знаем, че денотатът им се разкрива само от контекста или ситуацията. Но кой е денотатът на този първо введен термин за „живите същества“, където „живите“ е местоимение? Странно е, че денотатът тегърва се разгръща!

Важно е да се повтори, че *дыхание за живот* חַיִּים נְשָׁמָה [нишмат хайм] от Битие, 2:7 е в противовес на „нефеш“, „жизнената душа“ נֶפֶשׁ חַיָּה [нефеш (х)айа], която притежават животните. „В Талмуда „нешама“ נְשָׁמָה [нешамá] е описана като специфичния характер на човека, което, според мен, означава специфичната индивидуалност на човешкото същество.“ [Халеви, 2002: 189].

Освен двата типа *душа* – נְשָׁמָה [нешамá] и נֶפֶשׁ [нефеш] – терминът за *дух* е רוּחַ [руах]. Очевидно *дух* רוּחַ [руах] е от друг ранг – Светият дух, Божият дух, Дух Божий, Божии духове и т.н. Тези последните са същини, които са „по-големи“ като сила и обсег на действие от човешката душа. Дебело трябва да се подчертае, че и трите думи נְשָׁמָה [нешамá], נֶפֶשׁ [нефеш] и רוּחַ [руах] са от женски род в иврит¹⁵.

Езекил, 1:10 наметва „подобие на лицата“ на „свещените животни“ с подобия на „лицето на човека“ тип – адам אָדָם הַמְּזֶה [дмут адám] и с лицата на хищни животни, като лъва и орела (обикновено в гербовете на династии и държави) и на якото и опасно животно – бика:

А колкото за изгледа на лицата им, той беше като **човешко лице**; и четирите имаха **лъвово** лице от дясната стра-

на; и четирите имаха **волско** лице от лявата; и четирите имаха **орлово** лице.

Но Езекил, 10:14 отъждествява „волското“ лице с „херувимското“ лице.:

14 **Всяко от живите същества** имаше **четири лица**; първото лице бе **херувимско лице**; **второто лице човешко**; **третото, лъвово лице**; а **четвъртото, орлово лице**.

Нататък термините, типични за човешката духовна страна, както и типичното за животните, липсва. Оно-ва, което присъства обаче е Дух רוּחַ [руах]. Духът רוּחַ [руах] се явява в стих 12, който започва с думата *човек* מֶלֶךְ тип – מֶלֶךְ [ини]. Стих 20 ясно казва, че духът им е в колелата.

С две думи, сравнението между мъжа, жената и „свещените животни“ показва, че „живите същества“/„животните“ имат „подобия“, „лица, подобни на“ и т.н., но при тях не е указано нищо за *душа* тип – נְשָׁמָה [нешамá] или за *душа* тип – נֶפֶשׁ [нефеш], а за наличието на *дух* רוּחַ [руах]. Следователно те са „мъж“, „жена“, „лъв“, „орел“, „бик“, „колела“, „имат крила“ едновременно и имат Дух, те са на по-високо равнище от човека и животните.

В описанието на живите същества се добавя и дефинирането на краката им в Езекил, 1:7. Тук са използвани два силно многозначни глагола и техни производни, за да обозначат нещо, което наистина е екстраординарно като мистично изживяване. Единият е глаголът קָלַל [кальъл], а другият е נִצָּעַם [ноцецям]. В този контекст и двата обозначават макросветло бяло, макар че имат и други значения.

Многозначните думи, сами по себе си, въвеждат мистично послание с оглед на възможности за тълкувания. Живите същества имат крака, които са или като *лъскава мед*, или краката им са *леки като медни (листове)*? Проблемът идва от многозначността на корена *Куф-Ламед-Ламед*, способен да внушава вид светлина в Стария завет. Основните значения на този корен са *да стана лек; да стана лесен; спадам; добивам по-ниско положение; кълна, проклинам*.

¹⁵ За тези особености виж Алмалех, 2006а: 185–213.

Доколкото קָלָל [кальъл] е част от израза נְחֹשֶׁת קָלָל [нехòшет кальъл], тук преводите дават прилагателно към мед/бронз – *лъскава*, но и *полиран*; *burnished* (KJV; NRS; NAU); *блестящая* (RST). Глаголът נִצְצִים [ноцецѝм] се явява като *изпущаха искри* ("Estir"), *блестяха* (Библия, 1991), *искряха*. (Библия, 1940), *sparkled* (KJV; NRS), *gleamed* (NAU), *сверкали* (RST), макар че основното му значение е *изфтя*, *разцѣфтял съм*.

Езекил, 1:7

WTT Ezekiel 1:7

וְנִגְלִיהֶם רֶגֶל וְכַף וְנִגְלִיהֶם כְּכַף רֶגֶל עֵגֶל
וְנִצְצִים כְּעֵין נְחֹשֶׁת קָלָל:

Библия, 1940 Краката им бяха прави крака и стъпалото на краката им беше като стъпалото на крак на теле. И *искряха*, както изглежда *полиран бронз*.

Библия, 1991 а нозете им – нозе прави, и стъпалата на нозете им – като стъпало на телешка нога, и *блестяха* като *лъскава мед* (и крилата им леки).

"Estir" Нозете им бяха прави нозе; и стъпалото на нозете им беше подобно на стъпало на телешка нога; и *изпущаха искри* като повърхността на *лъскава мед*.

KJV Ezekiel 1:7 And their feet were straight feet; and the sole of their feet was like the sole of a calf's foot: and they sparkled like the colour of burnished brass.

NAU Ezekiel 1:7 Their legs were straight and their feet were like a calf's hoof, and they gleamed like burnished bronze.

NRS Ezekiel 1:7 Their legs were straight, and the soles of their feet were like the sole of a calf's foot; and they sparkled like burnished bronze.

RST Ezekiel 1:7 а ноги их – ноги прямые, и ступни ног их – как ступня ноги у тельца, и *сверкали*, как *блестящая медь*.

BTP Ezekiel 1:7 Nogi ich były proste, stopy ich zaś były podobne do stóp cielca; Isniły jak brąz czysto wygładzony.

Връзката на офанимите и херувимите със способността им да бъдат и човек се възпроизвежда и в образа на „човекът, облечен в лен“ הָאִישׁ הַלְבָּשׁ הַבְּדִים [(x)a-йш левуш (x)a-бадѝм]. Чрез този образ се въвежда и макросветлото бяло на *ленената* „роба на светлината“.

От Езекил, 9:2 е възможно да се направи асоциация с „човекът с маслиницата на кръста“, облечен в ро-

бата на светлината, като „войн на Бога-Отец“, „извикан от синята Слава на Бог“. Това значение на „човекът, облечен в лен“ הָאִישׁ הַלְבָּשׁ הַבְּדִים [(x)a-йш левуш (x)a-бадѝм] е използвано от пророк Езекил и в десета глава, където е повторено видението на Трона на Господ от Езекил, 1. Впечатляващата разлика между Езекил, 1 и Езекил, 10 е отсъствието на „човека, облечен в лен“ от Езекил, 1.

Езекил, 10

"Estir" 1 После погледнах, и, ето, в простора, който бе върху главите на херувимите, се яви над тях като камък сапфир, наглед като подобие на престол. 2 И той проговори на *облечения в ленено мъж*, казвайки: Влез между търкалящите колела под херувимите, напълни ръцете си с огнени вълища изсред херувимите и пръсни ги върху града. И той влезе пред очите ми. ...6 И когато заповяда на *облечения в ленено мъж*, казвайки: Вземи огън измежду търкалящите колела, изсред херувимите, тогава той влезе та застана при едно колело. 7 И един херувим, като простря ръка изсред херувимите към огъня, който бе в сред херувимите, взе от него и тури в ръцете на *облечения в ленено*, който като го взе излезе.

В иврит „облеченият в ленено“ е обозначено от глагола *обличам* לָבַשׁ [левуш] и от членуваното съществително *лен* הַבְּדִים [(x)a-бадѝм]. Поради конверсията в иврит е възможно пасивната глаголна форма *облечен* да се яви и с определителен член, както е в Езекил, 9:2.

WTT Ezekiel 10:2

וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִישׁ הַלְבָּשׁ הַבְּדִים וַיֹּאמֶר בֹּא אֶל־בֵּינוֹת
לְגִלְגָל אֶל־תַּתָּת לְכַרֹּב וּמֵלֵא חֲפָנֶיךָ
נְחֹלִיאִשׁ מִבֵּינוֹת לְכַרְבִּים וְזָרַק
עַל־הָעִיר וְכָבֵא לְעֵינַי:

WTT Ezekiel 10:6

וַיְהִי בַּצֹּחוֹת אֶת־הָאִישׁ הַלְבָּשׁ־הַבְּדִים לֵאמֹר קֹחַ
אֵשׁ מִבֵּינוֹת לְגִלְגָל מִבֵּינוֹת לְכַרְבִּים וְכָבֵא
וַיַּעֲמֹד אֶל־הָאֹפֶן:

WTT Ezekiel 10:7
וַיִּשְׁלַח הַכְּרוּב אֶת־יָדוֹ מִבֵּינֹת לַכְּרוּבִים אֶל־הָאֵשׁ
אֲשֶׁר בֵּינֹת הַכְּרוּבִים וַיִּשָּׂא וַיָּתֵן אֶל־הַפְּנִי לִבָּשׁ
הַבְּדִים וַיִּקַּח וַיֵּצֵא:

Картината от Езекил, 10 е изключителна и поради описанието на Трона на Господ – „камък сапфир, наглед като подобие на престол, проговори на облечения в леноно мъж“.

Облеченият в лен мъж е накаран от Трона на Господ да влезе сред херувимите, да напълни ръцете си с горящи въглища и да ги хвърли върху греховния град, за да реализира Божието наказание. Тронът на Господ и сапфирът му в Езекил, 1 не говорят на човека, а очевидно се визира архангелско същество.

ОГЪНЯТ И ОФАНИМИТЕ

На пръв поглед офанимите не са огнени същества, но като част от Трона на Господ те са съпроводени с множество огнени елементи, т.е. макросветло червено. Огнените елементи са съчетани с множество макросветли бели елементи.

Червени макросветли елементи на Трона на Господ

Само в един стих, Езекил, 1:13, са съчетани *запалени въглища* גַּחֲלֵי־אֵשׁ [гахалей еш], *разпалвам, разпалва* בָּעָר [баар], *светкавица* בָּרָק [варак], *огън* אֵשׁ [еш], *блестя* נֹגַח [ногах], *факли* לַפְדִּים [лапидим].

Езекил, 1:13

WTT Ezekiel 1:13
וְדָמוּת הַחַיִּים מֵרֵאשֵׁי פְּנֵי־אֵשׁ בָּעֵרוֹת כְּמִרְאָה
הַלְּפָדִים הָיָא מִתְהַלְקִת בֵּין הַחַיִּים וְנֹגַח לְאֵשׁ
וּמִרְהָאֵשׁ יוֹצֵא בָּרָק:

Библия, 2002 А колкото до подобие то на живите същества, изгледът им беше като на *запалени въглища*, като

изгледа на *факли*, които се движеха нагоре надолу между живите същества; *огънят* беше *светъл* и от него изскачаше *светкавица*.

„Верен“ И сред живите същества имаше нещо на вид като запалени *огнени въглени*, като вида на *факли*, нещо, което се стрелкаше между живите същества; *огънят* блестеше и *светкавица* излизаше от *огъня*.

Библия, 1992 И тия животни имаха вид на *разпалени въглища*, на *лампади*; *огънят* се движеше между животните, и *огнено сияние* и *светкавица* излизаше от *огъня*. Библия, 1995 А колкото до подобие то на живите същества изгледът им бе като запалени *огнени въглища*, като изгледът на *факли*, които се движеха нагоре надолу между живите същества; *огънят* беше *светъл* и *светкавица* изскачаше от *огъня*.

KJV Ezekiel 1:13 As for the likeness of the living creatures, their appearance was like burning coals of fire, and like the appearance of lamps: it went up and down among the living creatures; and the fire was bright, and out of the fire went forth lightning.

RST Ezekiel 1:13 И вид этих животных был как вид горящих углей, как вид лампад; [огонь] ходил между животными, и сияние от огня и молния исходила из огня.

Езекил, 1:13 е отличен пример за проблема – предикат и/или аргумент е лексемата נָגַח [ногах], т.е. глагол, прилагателно или съществително? Българските преводи на този стих експлицират много по-често предикативност от глаголен тип, т.е. предикат, изискващ два аргумента – *беше светъл, блестеше, was bright*, но е възможно и аргументна позиция, като съществително име. KJV предпочита глаголеността.

От гледна точка на езика на цветовете, любопитното при понятието גַּחֲלֵי־אֵשׁ [гахалей еш] е, че то съчетава в себе си два прототипа на цвят: *въглища* גַּחֲלֵי־אֵשׁ [гахалей еш] – за черно и *огън* אֵשׁ [еш] – за червено. Общата семантика на понятието, обаче, е само за червено и то, спадящо към макросветло.

Езекил, 1:13 е изпълнен с макросветло, но тук преобладава макрочервеното, идещо от различните видове огън.

Тези примери са предостатъчни, за да се добие представа за неразривността на бялото и червеното като макросветли.

Различни видове огньове

В Езекил, 1:13 червеното присъства впечатляващо чрез думите и словосъчетанията: *светъл метал* חֶשֶׁן מִתְּלַחָח [хашмалъ]; *пламнал огън* חֶשֶׁן מִתְּלַחָח [еш митлакхат]; *изглеждащ като огън* חֶשֶׁן מִתְּלַחָח [ке-марё еш].

Основната дума за *огън* в иврит е חֶשֶׁן [еш].

За *пламтящ огън* חֶשֶׁן מִתְּלַחָח [еш митлакхат], *огън* חֶשֶׁן [еш]; *пламтящ* מִתְּלַחָח [митлакхат]. Коренът на *пламтящ*, *Ламед-Куф-Хет* לך, предлага множество значения (*взимам; получавам; взимам жена, жена се; учене; плячка; небце* в израз от Псалми, 22:16; *маша, щипци за чистене/загасване на свеци*), с актуализирано ивритско значение „плячкосващ огън“, т.е. „убийствен огън“. Българските преводи избират отлични съответствия – *пламтящ огън* (Библия, 2002), *бляскащ пробяващ огън* (Библия, 2001), *пламнал огън* (Библия, 1995), *огън на кълба* (Библия, 1992);

За *изглеждащ като огън* חֶשֶׁן מִתְּלַחָח [ке-марё еш].

За *светъл метал* חֶשֶׁן מִתְּלַחָח [хашмалъ]. В съвременния иврит חֶשֶׁן מִתְּלַחָח [хашмалъ] с названието на *електричество*, възприето поради превода му в Септуагинта като ἤλεκτρον [елёктру], произлизащо от *електрон* ἤλεκτρον; ἤλεκτρος. Думата *електричество* חֶשֶׁן מִתְּלַחָח [хашмалъ], която няма съвсем точен денотат нито в библейския (XII–III в. пр.н.е.), нито в талмудическия период (I–V в.), се превежда на български като „светъл метал“ или „лъскава мед“, а английският текст на версията на крал Джеймс нарича חֶשֶׁן מִתְּלַחָח [хашмалъ] *като цвѐта на амбър*.

В Езекил, 8:2 има женски род на същата дума חֶשֶׁן מִתְּלַחָח [хашмалъ]. Преводът е „светлина от пламък“, а думата е и означава *живи, движещи се огньове* плюос думата נֹצְצִים [нощѐйм] със значения *лъскав, полиран, блестя, разцѐфтя*. Преводът на думата חֶשֶׁן מִתְּלַחָח [хашмалъ] дава доста различни, но все „огнени“ резултати. Повечето български преводи използват *светъл метал*, а синодалната Библия – *светлина от пламък*, както прави и руската синодална Библия. Англоезичните са разнообразни – *colour of amber, glowing metal, gleaming amber*.

Езекил, 8:2

WTT Ezekiel 8:2

וַאֲרָאָה וְהִנֵּה דְמוּת אִשׁ מִמְּרָאָה מִתַּנִּי וְלִמְטָה אִשׁ וּמִמְּטָנִי וְלִמְעֵלָה מִמְּרָאָה זָהָר כְּעֵין הַחֶשֶׁן מִתְּלַחָח:

Библия, 1940 Помеднах, и ето подобие на глед като огън; от това, което се виждаше, че е кръста му и надолу, огън; и от кръста му нагоре, наглед като **сияние**, като че ли беше **светъл метал**.

Библия, 1992 И видях: ето подобие на (на мъж), като че огнено, и от кръста му надолу – огън, а от кръста му нагоре – като че **сияние**, като че **светлина от пламък**.

Библия, 2002 Помеднах и видях – подобие, наглед като огън; от това, което се виждаше, че е кръстът му и надолу, огън; и от кръста му нагоре, наглед като **сияние**, като че ли беше **светъл метал**.

Библия, 2001 И видях, и ето, подобие на вид като огън; от това, което изглеждаше, че са хълбоците му и надолу – огън; и от хълбоците му нагоре – на вид огън като **сияние**, което изглеждаше като **светъл метал**.

KJV Ezekiel 8:2 Then I beheld, and lo a likeness as the appearance of fire: from the appearance of his loins even downward, fire; and from his loins even upward, as the appearance of brightness, as the **colour of amber**.

NAU Ezekiel 8:2 Then I looked, and behold, a likeness as the appearance of a man; from His loins and downward there was the appearance of fire, and from His loins and upward the appearance of brightness, like the appearance of **glowing metal**.

NRS Ezekiel 8:2 I looked, and there was a figure that looked like a human being; below what appeared to be its loins it was fire, and above the loins it was like the appearance of brightness, like **gleaming amber**.

RST Ezekiel 8:2 И увидѣл я: и вот подобіе [мужа], как бы огненное, и от чресл его и ниже – огонь, и от чресл его и выше – как бы **сияние**, как бы **свет пламени**.

В следбиблейските източници *хашмалимите* са архангели, точно както и *ишмимите*¹⁶.

¹⁶ За „човекът като огън“, базирано на приликата между *човек/мъж* тип – חֶשֶׁן [иш] и *огън* חֶשֶׁן [еш] виж Алмалех, 2007а.

За факли לִפְדִּים [лапидѝм]

В Езекил, 1:13 думата לִפְדִּים [лапидѝм] е преведена като *факли*, навярно защото картината е много подробна.

Стихът е показателен за основното значение на всяка от „огнените“ думи, тъй като те са използвани заедно: само *огън* שֶׁח [еш] – три пъти, тук е и думата *светкавица* בָּרָק [барăк].

В Езекил, 1 са налице още думи, оформящи макросветлото присъствие: רָצָה [рацô], превеждана като *блещукаха*¹⁷; плус *светкавицата* רָצָה [базăк]; плус *светкавица* בָּרָק [варăк]; плус *горящи въглени/запалени въглища* שֶׁחֲלָלִים [гахалей еш]; плус *огънят беше светъл и от него излизаше светкавица* בָּרָק יֵצֵא מִן־הָאֵשׁ וְנִגְהַר [ве-ногăх ла-еш у-мин (х)а-еш йоцѝ варăк]; плус *факли* לִפְדִּים [лапидѝм] и др.

Така около офанимите са използвани 11 корена за *светкавица*, *гръм*, *мълния*, *святкам*, *бляскам* (с *мълния*), *факли*.

Светкавици с различни корени

Думата בָּרָק [базăк] има една единствена употреба в Стария завет и тя е именно у Езекил. Семантизацията е за „проява на Божествената сила“, тъй като е част от описанието на Трона на Господ и би трябвало да покрива и двете си значения – и *светкавица*, и *мълния*. В тази дума се съдържат следните семи: ‘огромна бързина’, ‘зигзагообразна форма на светкавица’, ‘движение на материята’, ‘незастиналост’, ‘непредсказуемост’, ‘яснота само на посоката на движение на тази непредсказуема като точност форма’, ‘отгоре-надолу’, ‘светлина’, ‘гръм’. От всички преводи, Библия, 1992 предава най-точно семантиката на думата, макар че в буквалността си не е точен докрай, защото използва глаголна форма – *блясва светкавица*, а не съществително име. Протестантският превод употребява *блещукаха*, пояснявайки, че оригиналът именува действи-

ето като „тичаха и се връщаха“. Всичко това е елемент от уникалната мистична картина на Колесницата/Трона на Господ (Езекил, 1).

Езекил, 1:14

WTT Ezekiel 1:14

וְהָיָה כְּצֹאֵר וְשֹׁב כְּמִרְאָה הַבִּיזָּה

Библия, 1940 И живите същества блещукаха* (*еврейски: тичаха и се връщаха) наглед като *светкавица*.

Библия, 1991 И животните бързо се движеха насам-натам, както *блясва светкавица*.

Библия, 2002 И живите същества блещукаха наглед като *светкавица*.

Библия, 2001 И живите същества тичаха и се връщаха, така че изглеждаха като *светкавици*.

Думата בָּרָק [барăк], корен *Бет-Рейш-Куф* בִּרַק, стандартно е превеждана като *светкавица*. Глаголът е *святка, лъщи, блести със светкавица* (вж. Езекил, 1:13).

Съществително име, мъжки род, единствено число *сияние* זָהָר [зô(x)ар], корен *Зайн-(Х)е-Рейш* זָהַר (вж. Езекил, 8:2). Арамейската дума זָהָר [зô(x)ар] явно е твърде близка по звучене и значение до ивритските זָהָר [цô(x)ăp] и זָהָר [цô(x)ăp]. За разлика от тях זָהָר [зô(x)ар] е много известна като името *Захар*, което е заглавието на основния труд в юдейския мистицизъм. Мойсей де Леон слага началото на този труд в края на XIII в., след което е бил попълван с медитациите върху стихове на Стария завет от други мистици.

Важната употреба на זָהָר [зô(x)ар] като *сияние* е налице у Езекил, 8:2, което означава, че думата е навлязла в библейския иврит като термин далеч преди Данаил, написал части от книгата си на арамейски, с който те биват канонизирани в Еврейската Библия.

Според BibleWorks глаголът *сияя, блестя, излъчвам светлина* זָהָר [за(x)ăp] е използван само веднъж в Стария завет. Близки паралели съществуват в арамейски и арабски. При тази употреба, в постройка ХИФИЛ, глаголът е използван да изрази мисълта, че мъдреците, които обръщат много хора към праведността, „ще сияят“ като светлината на небесата – Данаил, 12:3. В съ-

¹⁷ Иврит: *тичаха и се връщаха*

ция стих е налице и употреба на съществителното име זָהָר [zò(x)ar].

Светлина е корена Нун-Гимел-двойно (X) ה נג. В различни случаи думата נָגַח [nogàx] се превежда на български език като светкавица, блясък, бляскава, светлина, разсъмване, зора, сияние; сиянието, което блясва, светило. Семантизацията им е: 'Божия правда', 'Божия истина', 'спасение', 'живот', 'справедливост', 'Божия защита чрез светлина, огън, пламък', 'праведникът е светлина' + 'праведникът е правилен', 'свежест', 'живот, идещ от светлина'. У Езекил появите на נָגַח [nogàx] служат за описание на Трона на Господ. Гледката е впечатляваща и описва максимума, достъпен за човешко същество, в стремежа му да се издигне през равнината на Сътворението до Самия Бог.

Тези примери са нужни, за да се подчертае, че лексемата נָגַח [nogàx], при това не само при Трона на Господ, обикновено е част от комплексно присъствие на червено, макросветло бяло, а при Трона на Бога – и светлината на сапфира, която е синя. Чрез נָגַח [nogàx] на червеното, бялото и синьото се приписва сияние, блясък, сиянието на зората. Заедно с огнените неща се оформя гледката, в която се явяват офанимите, в която не липсва и Господнята Слава. Тя присъства като облак и сияние едновременно, съпровождаща и офанимите, серафимите, и херувимите, и описанията от Откровения на Йоан:

СИЯНИЕ

Езекил, 1:4

WTT Езекил, 1:4

וַאֲנִי וְהָאֵת רוּחַ סְעָרָה בָּאָה מִן־הַצָּפוֹן עָנָן גָּדוֹל
וְאֵשׁ מִתְלַקֶּחֶת וְנָתַתִּי לָהּ סָבִיב וּמִתּוֹכָהּ כְּעֵין
הַחֲשָׁמַל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ:

Библия, 1995 Видях, и, ето, вихрушка идеше от север, голям облак и пламнал огън, а около него сияние; и отсрещ него се виждаше нещо на глед като светъл метал, от средата на огъня.

Библия, 1991 4 И видях: и ето, бурен вятър идеше от север, голям облак и огън на кълба, и около него сияние, – 5 а из средата му излизаше като че ли светлина от пламък из-сред огън; в средата му пък се виждаше подобие на четири животни, – и такъв беше видът им: приличаха на човек,

Езекил, 1:27–28

WTT Ezekiel 1:27

וַאֲנִי קֵעִין הֲשֵׁמַל כְּמֵרָאשׁ אֵשׁ בֵּיתָלָהּ סָבִיב
מִמֵּרָאשׁ מִתְנִיז וּלְמַעַלָּהּ וּמִמֵּרָאשׁ מִתְנִיז וּלְמַטָּה
רָאִיתִי כְּמֵרָאשׁ אֵשׁ וְנָתַתִּי לָהּ סָבִיב:

WTT Ezekiel 1:28

כְּמֵרָאשׁ הִקְשֵׁת אֲשֶׁר יְהִיָּה כְעָנָן בְּיוֹם הַנֶּשֶׁם כֵּן מֵרָאשׁ
הַנֶּתַת סָבִיב הוּא מֵרָאשׁ הַנּוֹת כְּבוֹד־יְהוָה וְאֵרָאָה
וְאֶפְלַע־לִי אֲשֶׁמַע קוֹל מִרְבָּר:

Библия, 2002 27 И видях нещо наглед като светъл метал, като изглед на огън в него от всяка страна; от това, което се виждаше, че е кръстът му, и нагоре, и от това, което се виждаше, че е кръстът му, и надолу видях като изглед на огън, заобиколен със сияние. 28 Какъвто е изгледът на дъгата в облака в дъждовен ден, такъв беше изгледът на заобикалящото го сияние. Това беше изгледът на подобие на Господнята слава. И когато го видях, паднах на лицето си и чух глас на някого, който говореше.

Библия, 2001 27 И видях нещо, изглеждащо като блестящ метал, на вид като огън вътре в него отвсякъде; от това, което на вид бяха хълбоците му, и надолу видях нещо на вид като огън, а около него – сияние. 28 Какъвто е видът на дъгата в облака в дъждовен ден, такъв беше видът на сиянието наоколо. Това беше видът на подобие на ГОСПОДНЯТА слава. И видях и паднах на лицето си, и чух глас да говори.

Библия, 1940 27 И видях нещо на глед като светъл метал, като изглед на огън в него от всяка страна; от това, което се виждаше, че е кръстът му, и нагоре, и от това, което се виждаше, че е кръстът му, и надолу видях като изглед на огън обиколен със сияние. 28 Какъвто е изгледът на дъгата в облака в дъждовен ден, такъв бе изгледът на обикалящото сияние. Това бе изгледът на подобие на Господната слава. И когато го видях паднах на лицето си, и чух глас на едного, който говореше.

Библия, 1992 27 И видях като че светнал метал, като че огнен изглед вътре в него наоколо – от бедрата му и нагоре;

от бедрата му и надолу видях нещо като огън, и сияние имаше около него. 28 Както изглежда дъга в облаци във време на дъжд, така изглеждаше това сияние наоколо. KJV 27 And I saw as the colour of amber, as the appearance of fire round about within it, from the appearance of his loins even upward, and from the appearance of his loins even downward, I saw as it were the appearance of fire, and it had brightness round about. 28 As the appearance of the bow that is in the cloud in the day of rain, so was the appearance of the brightness round about. This was the appearance of the likeness of the glory of the LORD. And when I saw it, I fell upon my face, and I heard a voice of one that spake. RST Ezekiel 1:27 И видех я как бы пылающий металл, как бы вид огня внутри него вокруг; от вида чресл его и выше и от вида чресл его и ниже я видел как бы некий огонь, и сияние [было] вокруг него. 28 В каком виде бывает радуга на облаках во время дождя, такой вид имело это сияние кругом.

Езекил, 10:4

Ezekiel 10:4

וַיֵּקֶם כְּבוֹד־יְהוָה מֵעַל הַכְּרוֹיִב עַל מִפְתָּן הַבַּיִת וַיִּמָּלֵא הַבַּיִת אֶת־הָעָן וְהַחֹזֶר מִלְּאָה אֶת־נֶגַה כְּבוֹד יְהוָה:

Библия, 1995 И Господната слава се издигна от херувимите *та застана* над прага на дома; и домът се изпълни от облака, и дворът се изпълни от сиянието на Господната слава.

Библия, 1991 И славата Господня се подигна от Херувима към прага на Дома, и Домът се изпълни с облак, и дворът се изпълни със сияние от славата Господня.

KJV Then the glory of the LORD went up from the cherub, and stood over the threshold of the house; and the house was filled with the cloud, and the court was full of the brightness of the LORD'S glory.

Библия, 1995 и Библия, 2002 предпочитат да изравнят *факли/ламти; огньове* לַפִּידִם [лапидйм] с בָּרָק [барак] и при тях преводът е *светкавици*. Другите преводи, включително и руският, предпочитат да назоват явлението с по-близкото *пламъци*.

Тази употреба е специална, доколкото става дума за мълнините и светкавиците, които са напълно съотнесими с мълнините, светкавиците и тъмния облак, в които Бог се явява на планината Синай.

